

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Aarhus Universitet, Kulturvidenskab, s. 1. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1837_580-txt-shoot-idm136.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Ved min Optrædelse i den Nordiske Læse-Verden, for tredive Aar siden, viiste min Skrift en afgjort Forkiærlighed til Nordens Oltid og, efter den almindelige Mening, saavel en usædvanlig Fortroelighed med dens Aand, som et Gran af dens Kæmpe-Styrke; men i den *Latinske Forkvakling* og i hele det mageløse Tanke-Virvar, hvoraf vi Alle udsprang, laae der Grund Nok til at det seent eller aldrig skulde klare sig enten for mine Samtidige eller mig selv, hvad jeg i denne min afgjort Nordiske Aands-Retning egenlig vilde, kunde og skulde. Mit Sværmerie for Oltiden, som om Man virkelig kunde og skulde opmane de Hedenfarne, eller omskabe hinanden efter deres Lignelse, var vist nok meget naturligt, men derfor ikke desrimeligere; Sammenblandingen af to, vist nok meget forenelige, men dog yderst forskellige Ting, nemlig *Christendom* og *Nordiskhed*, som derpaa fulgde, var slet ikke klogere, og de politiske Forandringer i Norden betragtede jeg saa ganske med Middel-Alderens Øine, at der umuelig kunde være noget Hensyn til Nutidens Tarv. Det havde derfor vist nok sine gode Grunde, at jeg længe saa godt som Intet udrettede til det i Øvrigt priselige Øiemed, 2som unægtelig var *Nordens Gienfødselse* i sin kæmpemæssige og ædle Eiendommelighed, men hvorfor Man endnu seer faa eller ingen Tegn til en Saadan, kan ingenlunde blot være min Skyld, da Sagen i senere Tid mærkelig har klaret sig for mig, deels ved Tidens naturlige Virksomhed, deels ved folkehistorisk Granskning, og ei mindst ved mine Besøg hos det store *Øfolk*, hvor Man vel aldrig møder *Nordens Aand*, men sporer ham, saa at sige, ved hvert Skridt, i gavnlige *Kræfters Frihed* og *kæmpemæssig Virksomhed*. Denne Nordiskhedens *Borgerlige Side* lærde jeg nemlig først ved Thæmsen at kjende og skatte, og at betragte som det hjemlige Nordens store Savn, uden hvis Afhjælp al Nordens saakaldte Gienfødselse var i det Høieste en kæmpemæssig Ligbegængelse. Uagtet jeg derfor endnu er lige langt fra at misunde *Angel-Saxers* og *Normanners* Børn den Deel af deres Livs-Anskuelse, de ei førde med sig fra *Norden* men laande i *Vesten* af *Romere* og *Galler*, fandt jeg dog, at *Norden* vilde være reddet af det almindelige Skibbrud, der truer *Europas* Folk, og stige til den Glands, Dets Oltid spaaede, naar de *gavnlige Kræfter* paa *Fredens* Vei kunde naae den samme Grad af *Frihed*, som de i *England* har taget med Staalhandsker, og benytte derfor tildeels som et Rov. Dette skulde Man vel synes var ogsaa en let Sag, især nu, da alle *Nordens Folk* har gienvundet deres *offenlige Stemme*, og det vilde sikkert være let, naar 3Folkene selv vidste, hvad de feilede og forstod at oplyse Regieringerne om, hvor nødvendig en saadan *Kræfternes Frihed* er til alt Storværk og ret egenlig til Opnaaelsen af det eneste ædle Stats-Øiemed, som unægtelig er *fælles Bedste*; men hvad der slaar Knuden og synes at gjøre Sagen fortvivlet, er *Folkenes Mangel* paa sand *menneskelig* og *borgerlig Oplysning*, en Mangel, der egenlig hverken kan lægges dem eller Regieringerne til Last, men er derfor lige sørgelig og nu, da kun en saadan Oplysning kan redde fra *Borgerlig Fortvivlelse*, en dødelig Sygdom. Den *Borgerlige Fortvivlelse* findes nemlig ikke blot der, hvor den bryder ud i Oprør og uhyre, urime lige Misgierninger, men ligesaafuldt, hvor den ligesom skjuler sig i Lede til gavnlige Anstrængelse, i luftige Speculationer og i voxende Lyst til *Udvandring* eller til *visse Levebrød*, selv om de maatte søges i *Tugthuset*, og hvem kan da tvivle om, at vi ogsaa i Norden staae paa Randen af den bundløse Afgrund. Ingensteds har det vel saalænge og saadybt været følt, at det er Oplysning, *almindelig Oplysning*, der fattes og kunde frelse, men der hører ogsaa Oplysning til at kjende den sande og gavnlige Oplysning fra den Falske og Tomme, saa det er intet Under, Man hidtil bestandig greb fejl ad de rette Oplysnings-Midler, men det maa drive hver Nordbo, som seer det, til at prøve selv det *Urimelige*, for, om mueligt, at bringe Folkene paa bedre Spor. Selv maa jeg saaledes vel finde det høist urimeligt, at min *Pen* skulde kunne bortvifte det Mindste af Taagen for Folkenes Øine eller formaae Noget mod *tusinde Munde*, som tilforladelig forsikkre Folkene, at det *levende Ord* har ingenlunde hjemme i *Folke-Munde* men i lærde Mænds *Penne*, og at *Moders-Maalet* til *aandeligt* Brug er ikke værdt at nævne ved Siden af *Latinen*, og at det endelig *ingenlunde* er ved Betragtningen af det virkelige *Menneske-Liv* hos sig selv og Andre, men ved *Læsning*, især i *Latinske* Bøger, man samler den rette *Menneske-Kundskab* og *Verdens-Klogskab*, lige anvendelig under alle Himmel-Egne. Ja, det er høist mærkeligt, at netop fordi *Pennes* og *Bøgers* Forgudere har *aabenbar Uret*, derfor netop maa jeg finde det *urimeligt*, at *Pennen* kan udrette saa store Ting eller udrette det Mindste mod *Munde*, der ikke blot kan beraabe sig paa hundredetusinde *Penne* og Aarhundreders Hævd, men har i *Livet*, det være nok saa daarligt, et Fortrin for alle *Penne* selv i *Engle-Hænder*, kun Almagten kan berøve dem. Imidlertid: *alt* Mueligt er ikke Rimeligt og *alt* urimeligt ei heller *umueligt*, og da den høist urimelige Muelighed, at Munden kunde tage *Pennen* til sin Sprog-Mester og et Folks *Moders-Maal* taalmodig lade sig tyrannisere i Fædrenelandet af et *dødt Sprog*, fordum den store *Folke-Fiendes* og almindelige *Mand-Drabers* *Moders-Maal*; da en saa urimelig Muelighed, desværre, er blevet til en *Virkelighed*, hvorsfor skulde Man da ikke, til Forsynets Ære og Menneske-Aandens Frelse, turde haabe den *Urimelighed*, at en *Pen*, der dog har den i Grunden store Lykke, at staae i Pagt med den stærkeste Mund i alle Lande, som den *levende Folke-Mund* unægtelig er, kan blive saa længe ved at pege paa den ene *Folke-Mund* efter den Anden, til den omsider træffer paa en *Folke-Mund*, som har baade Lyst og Held til at *indtale* sine og *Moders-Maalets* naturlige og i Grunden utabelige Rettigheder! Idet jeg derfor herved peger paa den *Norske Folke-Mund* og rister Gaade-Runer paa Væggen ligeover for Lyse-Stagen, da nægter jeg ingenlunde, det er ganske rimeligt, de Runer blive hverken læste eller forstaaede, da de mange lignende, jeg har ristet for den *Danske Folke-Mund* og brugde *min Mund*, om ikke det Bedste, jeg kunde, saa dog temmelig til at forklare, enten er forblevet ulæste eller uforstaaede, eller dog, som det synes, aldeles uvirksomme; men deels paastaaer jeg endnu, som altid, at i *Danmark* bedrager *Skinnet* paa alle muelige Maader, og dernæst paastaaer jeg, at, rimeligt eller urimeligt, er det dog immer *mueligt*, at Man i *Norge*, saasomt Man blot fæster Øie paa de Runer, vil paa Timen see, der staaer skrevet: *Norske Folke-Mund*, luk dig op og siig os, hvad ingen *Romer* vidste og ingen *Latiner* kan stave sig til: hvad det *Norske Folk* tænker og hvordan Det formaaer at udtrykke sig frit paa sit eget *Maal* om sine egne Fornødenheder og Tilbøieligheder, Byrder og Savn, Ønsker og Forhaabninger til Folkets Held og Landets

Flor! *Norske Folke-Mund!* vær den *Første*, der viser, at et *Folk* endnu har *Mod* til at *ligne sig selv*, det har du baade *Gavn* og *Ære* af! Det er meget mueligt, siger jeg, og derfor peger jeg, og hjalp det ikke, da vilde jeg pege paa den *Svenske Folke-Mund*, og var det forgjæves, paa den *Engelske*, og, naar endelig galt skulde vare, selv i *Fortvivlelse* paa den *Franske*, der ei behøver at lukkes op, men kun fra den rette *Side* at sættes i *Gang*, for at vise *Verden*, hvad selv den sladderagtigste *Folke-Mund* i *Verden*, naar den bruges fornuftig, kan udrette til at afvende *Folke-Døden* og forskjønne *Menneske-Livet*. Ingen *Spaadom* kan derfor klinge saa rimelig og advarende, at den maatte afholde mig fra hvad jeg her gjør, thi da mine *egne Landsmænd* enten slet ikke har *Mod* til at *ligne sig selv* eller synes dog først at ville have efterlignet alle andre *Folk*, selv *Chineserne*, saa ligge *Nordmændene* unægtelig min *Pen* nærmest, ikke blot fordi den mellem *Dem* har været ligesaa længe bekiendt, som mellem mine *Nærmeste*, men især fordi *Historien* vidner, at intet *Nordisk Folk* har havt saameget *Mod* til at *ligne sig selv* eller saamegen *Ære* af *Følgerne*. Uden her at tale om *Normannernes Storværk*, vil jeg kun ihukomme at *Nordmændene* paa *Island* var de *Første* herhjemme, som i *Middel-Alderen* vovede at kaste *Vrag* paa *Latin* og *Romerskhed*, ved ikke blot at 7giøre deres *Moders-Maal* til *Skrift-Sprog*, men ved at bruge *Pennen* saavel som *Munden* ikke efter *Romerske Forskrifter* eller til *Oversættelse* af *Latinen*, men til *Aabenbarelse*, *Udvikling* og *Ophøjelse* af den *Nordiske Kæmpe-Natur*, de fandt hos sig selv, og betænkde sig intet *Øieblik* paa at løslade ogsaa aandelig til *Kamp* mod *Ulve-Naturen* fra *Rom*, hvor smukt den saa end indhyllede sig i *Faare-Klæder!* Vel maa det ikke glemmes, at *Nordmændene* herved *tildeels* havde *Angel-Sachserne*, det gamle *Nordens Mærkes-Mænd*, til *Forbilleder*, men det maa ligesaa lidt glemmes, at *Angel-Sachserne*, skiøndt de gjorde et *Kæmpe-Skridt*, vel ingen *Andre* var mægtige, da de først satte deres *Moders-Maal* i *Latinens Sted*, saa forfulgte de dog ikke *Seieren*, men underkastede sig, kun med lidt *Forbeholdenhed*, *Romerskheden*, medens de *Islandske Nordmænd* var de *Eneste*, som skabde en af *Rom* aldeles uafhængig *Dannelse* og *Bogskat*, som *Man*, fordi de er *Norden* aldeles eiendommelige, maa kalde *Nordiske*. *Nordmændene* var det altsaa, som gyldig beviiste, hvad nu kun afmægtig *Trods* kan nægte, at *Nordens Folk* har af *Naturen* Kald til *aandelig Selvstændighed*, saa det er kun *Spørgsmaalet*, om de endnu har *Mod* og *Kraft* til at hævde den mod *Roms Tyran*, der nu vel kun er et *Gienfærd* uden *Kiød* og *Been*, aldeles dødt og magtesløst, men har dog forstaaet den sorte *Konst* at kyse *Livet* (det naturlige *Aandsliv*) af alle *8Folkefærd* og paa en *Maade* besætte *Ligene*, saa de maae sige og gjøre *Alt* hvad han peger paa, og hvi skulde jeg da ikke tiltroe *Nordmændene Mod* til at *ligne sig selv*, da de vilde have dobbelt *Skam* af at mangle det; hvorfor ikke tiltroe *Nutidens Nordmænd Mod* til at hævde hvad *Middel-Alderens Nordmænd* skabde, ja *Mod* til at følge deres *egne* priselige *Fodspor*, fordi en *Flok Latinere* stiller sig i *Veien* og raaber af fuld *Hals*: alle *Nordmænd* er af *Naturen Barbarer*, og kan kun af den *Latinske Grammatik* lære at tale *Aandens Sprog*, og kun ved *Romersk Trælle-Tugt* afrettes til ordenlige og dannede *Mennesker!* Ligesom *Angel-Sachserne* i *Middel-Alderen*, saaledes har *Engelsk-Mændene* i *Nyaars-Tiden* brudt *Isen*, tilkæmpet sig en *fri Folke-Stemme* og *Moders-Maalet* *Enevoldsmagten*, men sluttede saa under denne *Forbeholdenhed*, et farligt *Forbund* med *Latin* og *Romerskhed*, som de selv maae tilstaae, har, lige fra *Elisabeths* til vore *Dage*, udklækket en frygtelig *Undertrykkelse* af de *Ringe* og en skammelig *Forkvakling* af det *Boglige Moders-Maal*, og som, skiøndt de endnu ikke see det, sætter dem i *Fare* for igjen at miste den *Kræfternes Frihed*, der umuelig kan ordnes paa *Romersk* uden derved at gaae aldeles forloren. Vil derfor noget andet *Folk* sikkre sig *Englands* *Fortrin* men undgaae *Dets Plager* og *truende Fare*, da maa de ingenlunde, som *Engelsk-Mændene* nøies med at paastaae den *fri Folke-Stemme* og *9Moders-Maalets Enevoldsmagt* mod *Regieringen*, men fremfor *Alt* hævde begge *Dele* mod *Romer-Tyranniet* og *Latinen*, som ellers i *Løn* deels fortære og deels lamme de ædleste *Folke-Kræfter* og smedde usynlige *Lænker* til *Folke-Naturen*, som *Dværgene* til *Fenris-Ulven*. Det eneste *Forsvars-Middel* mod en *unaturlig* og *tyrannisk Skole* er imidlertid en *naturlig* og *fri Skole*, og den eneste *Maade*, hvorpaa et *Folk* kan hævde sin aandelige *Selvstændighed* mod en *falsk Oplysning*, der hviler paa *Bøger* og *døde Sprog*, er at stræbe efter en *sand Oplysning*, der udspringer af *Livet* og *Moders-Maalets levende Skole-Brug*, hvad kun tilgavns kan skee, ved at reise en *Folkelig Høiskole*, hvor der slet ikke er *Spørgsmaal* om, enten hvad der staaer i *Grækere* eller *Romeres Bøger*, eller hvad nogle *Enkelte* kunde føle *Lyst* eller *Trang* til at vide, men kun om *Folkets* og *Landets* og *Moders-Maalets Natur* og *Beskaffenhed*, nærværende *Tilstand* og *naturlige Forbedring* og *Fremgang*, og hvor disse enhver *Borger* magtpaaliggende *Ting* ei behandles som *Gjenstande* for en *død* og *ufrugtbar Kundskab*, men lægges for *Dagen* i *levende Vexel-Virkning!*